

Становище

от проф. д.и.н. Васил Николов, НАИМ-БАН,
за научната продукция и научно-изследователската дейност
на гл. ас. д-р Цветана Попова, НАИМ-БАН,
кандидат в конкурс за доцент в НАИМ-БАН

Кандидатката в обявения от НАИМ конкурс за доцент за нуждите на ПГИИ гл. ас. д-р Цветана Попова отговаря на всички условия за участие в такъв конкурс, регламентирани в чл. 24, ал. 1 от Закона за академичния състав и чл. 19, ал. 1 от Правилника на НАИМ по този Закон: има образователната и научна степен „доктор“, от 1993 г., т.е. от повече от две години заема академичната длъжност „главен асистент“, участва в теренни археологически екипи, автор е на достатъчен брой научни публикации, които не са свързани с темата на докторската ѝ работа, участва в научноизследователски проекти, участвала е в многобройни национални и международни научни форуми.

Декларирам, че не съм съавтор в научната продукция на кандидатката.

Не оценявам научната продукция, която е свързана с докторската ѝ дисертация, както и тази, с която е участвала в конкурса за главен асистент.

1. Публикации и тяхното цитиране

От представения списък с научната продукция на Попова оценявам 42 публикации, от които 9 в съавторство, но 7 от тях с археолози, т.е. нейните части са ясно разграничими. Сред научната ѝ продукция особено внимание отдавам на двете монографични изследвания, едно от които е публикувано в чужбина. Кандидатката е правила проучвания на палеоботанически макроостанки на десетки археологически обекти в България, които се отнасят предимно към периода от неолита до римската епоха. Акцент в изследванията ѝ е късната праисторическа епоха.

Публикациите на Попова по праисторически материали бих разделил в три групи. Най-многобройни са тези, в които тя представя конкретни проучвания на археологически обекти през един или повече археологически сезони. Изследвала е и обикновено в отделни статии е публикувала данни за установени растителни останки от поне 14 праисторически селища във всички части на страната. Във втората група влизат тези, които обобщават резултатите от нейните проучвания в няколко географски района. Тези обобщения включват понякога и материали от по-късни епохи. И накрая бих представил основното ѝ монографично изследване, което само по себе си очертава кандидатката като специалист, който има основание да получи академичната длъжност доцент.

Книгата е посветена на съществените резултати от археоботаническите проучвания на археологически паметници в българските земи през последните десетилетия. Използвани са материали от 36 праисторически селища. Обемът на извършените анализи е значителен. За всеки от обектите са дадени физико-географска характеристика и датировка. Представени са съвременните методи за събиране и определяне на макроостанките, прилагани авторката в полевата ѝ работа, което прави получените резултати значително по-сигурни. Освен семена и плодове е определена и овъглената дървесина, което дава допълнителна информация за състава на горската растителност в съответния район. Приносно е и използването за всяко изследвано селище на контекстуален и тафономичен анализ на намерените тревисти и дървесни видове, на културните и плевелни растения. В дискусиата към всеки от обектите се анализират произходът, екологичните изисквания на отделните видове, както и разпространението им през епохите. В голяма част от изследванията са определени и диворастящите видове, чийто семена или плодове дават допълнителна информация за еко- и климатичните условия за периода на съществуване на съответното селище.

В монографията са представени основните видове културни и диворастящи растения, които са играли съществена роля при изхранването на населението, както и растения, които са били допълнителен източник на храна или са били използвани за технически цели. Предложена е характеристика на плевелната флора, която е от особено значение, при изследването на начините на обработката на земята и връзката на човека с околната среда. Резултатите са сравнени с други проучени селища от страната, както и от съседни региони. Акцент е поставен върху изследванията в три основни района – долините на Струма и Места, Югоизточна България и Северна България. Много полезен е и опитът за палеоекологична реконструкция.

Интересни и важни намирам резултатите от изследванията на Попова върху контексти и материали от желязната епоха и античността. Приносен характер в това направление има целенасоченото изследване на скални и ямни светилища. Анализирани са и са сравнени използваните растения в тези две групи светилища с оглед установяване на приликите или разликите в използването им като ритулна храна. Кандидатката установява, че като елементи на ритуална храна в ямните светилища се използват главно житните култури - еднозърнестата, двузърнестата пшеница и ечемик, просо. В обредността на скалните светилища житните култури са представени главно от ръжта и просото - два вида, които не са високотелни и които са приспособени към ниски температури, не се влияят от почвага и дават добра реколта предимно в планинските райони. В скалните светилища се забелязва засилената употреба на плодове и то в по-големи количества. Присъствието на овъглена дървесина в ямните светилища е документирана, но тя е доста еднообразна. В скалните светилища се забелязва широка употреба на различни видове дървета, било в долният или по-горният планински пояс, а също и такива от покрайнините на гората.

Трета приносна насока в изследванията на Попова е каталогизирането на всички известни палеоетноботанични находки на територията на България за последните три десетилетия, представено във втора монография. Тя включва всички основни растителни хранителни ресурси на древните обитатели на българските земи, което е важна и необходима информация за всяко изследване на живота в региона. Акцентирам на приноса, изведен от установяването на няколко нови за територията на страната видове: нахут, сорго, ориз, лен, фурма, шам фъстък и пиния, череша и слива, смокиня.

Ц. Попова е представила списък от около 50 цитирания на научната си продукция, включително в чужди издания, което е добър атестат за качествата на изследователската й дейност.

2. Участие в изследователски проекти

Ц. Попова е участвала като палеоботаник в няколко вътрешни и международни проекти в България, както и в работата на десетки археологически екипи. Това, всъщност, е и базата за нейната активна изследователска дейност.

3. Участие в национални и международни научни изяви

Участвала е с доклади в десетки научни национални и международни конференции в страната, както и в 14 международни научни форума извън страната.

В резултат от казаното по-горе считам, че с **убеденост мога да препоръчам на останалите членове на научното жури да подкрепим даването на гл. ас. д-р Цветана Попова на академичната длъжност „доцент” в НАИМ.**

Март 2012, София

